

Бібліографічні посилання

1. Дніпропетровськ: віхи історії / гол. ред. С. А. Квітка. – Д., 2001.
2. Дніпропетровськ: минуле і сучасне / А. К. Фоменко, М. П. Чабан, В. І. Лазебник та ін. – Д., 2001.
3. Екатеринославское коммерческое училище имени государя императора Николая II-го. За десятилетие (к истории училища). – Вып. 1. – Екатеринослав, 1911.
4. Історія Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара / голова редкол. проф. М. В. Поляков. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Д., 2008.
5. Катеринослав-Дніпропетровськ – 225. Видатні особистості та обличчя міста. – Вид. 2-ге. – Д., 2001.
6. К отчету о приходе и расходе сумм, поступивших на постройку здания, содержание и оборудование Екатеринославского имени императора Николая II-го коммерческого училища с 1901/2 по 1912/13 уч. год. – Екатеринослав, 1913.
7. Кузьмин Н. Н. Низшее и среднее специальное образование в дореволюционной России / Н. Н. Кузьмин. – Челябинск, 1971.
8. Лазебник В. Оценок «коммерсантам» не ставили: сто лет назад в Екатеринославе открылось одно из лучших коммерческих училищ того времени / В. Лазебник // Наше місто. – 2001. – 3 жовтня.
9. Отчет о состоянии Екатеринославского коммерческого училища за 1903-1904 учебный год. – Екатеринослав, 1904.
10. Отчет о состоянии Екатеринославского коммерческого училища за 1905-1906 учебный год. – Екатеринослав, 1907.
11. Чабан Н. Купцы, дворцы и коммерсанта / Н. Чабан // Апелсин. – 2002. – № 3. – С. 20–23.
12. Чабан Н. Училище для буржуазии / Н. Чабан // Апелсин. – 2004. – № 3. – С. 18–21.
13. Українська культура: лекції за ред. Дм. Антоновича / упоряд. С. В. Ульяновська. – К., 1993.
14. Устав Екатеринославского коммерческого училища, основанного екатеринославским купечеством. – Екатеринослав, 1900.

Надійшла до редколегії 19.05.2016

УДК 94 (477) «1918/1920»

В. С. Савчук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

В. П. КАРПОВ – ПЕРШИЙ ВИБОРНИЙ РЕКТОР КАТЕРИНОСЛАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Розглянуто життя і діяльність видатного гістолога і філософа професора В. П. Карпова у період, коли він перебував на посаді ректора Катеринославського університету (1918–1920). Наведено джерела, у тому

© Савчук В. С., 2016

числі й архівні, які свідчать про роль В. П. Карпова у розбудові Катеринославського університету і збереженні його кадрового складу. До наукового обігу введено нові джерела, які розкривають духовний світ видатного медика та філософа.

Ключові слова: В. П. Карпов, Катеринославський університет, ректор, діяльність, світогляд ученого.

В. С. Савчук

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

В. П. КАРПОВ – ПЕРВЫЙ ВИБОРНЫЙ РЕКТОР ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Рассмотрены жизнь и деятельность выдающегося гистолога и философа профессора В. П. Карпова в период его пребывания на посту ректора Екатеринославского университета (1918–1920). Представлены источники, в том числе и архивные, которые свидетельствуют о роли В. П. Карпова в развитии Екатеринославского университета и сохранении его кадрового состава. В научный оборот введены новые источники, раскрывающие духовный мир выдающегося медика и философа.

Ключевые слова: В. П. Карпов, Екатеринославский университет, ректор, деятельность, ректор, мировоззрение ученого.

V. S. Savchuk

Oles Honchar Dniepropetrovsk National University

V. P. KARPOV – FIRST RECTOR EKATERYNOSLAVSKY UNIVERSITY

A brief overview of the major historiographical works was given, which reveal the dates of the life and work of V. P. Karpov. The possible causes for the move of V. P. Karpov to Ekaterinoslav were elucidated. The life and work of the outstanding histologist and philosopher professor V. P. Karpov during his stay in the post of rector Ekaterinoslav University (1918 – 1920) were examined. The sources, including archival, which indicate the role of V. P. Karpov in the development University of Ekaterinoslav and preservation its staff were presented. The first time introduced into scientific sources, highlighting the celebration of the scientific communities of Yekaterinoslav in 1918 the 25th anniversary of the scientific and public work of the scientist. It is shown that house of V. P. Karpov was for scientific intelligentsia of Ekaterinoslav its informal unifying center. New sources that reveal the spiritual world of the outstanding physician and philosopher were introduced. In particular, the memories Polish physician and professor of the University of Ekaterinoslav and Ekaterinoslav Medical Institute V. Ts. Tomashevich.

Keywords: V. P. Karpov, Ekaterynoslavsky University, the activity, the rector, outlook of scientist.

Історія Катеринославського університету (нині Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара) тісно пов'язана з іменами тих, хто у перші роки його створення стояв біля керма університету й безсумнівно увійшов в історію його становлення і розвитку. Серед них були і видатні вчені, і партійні діячі, і представники робітничого класу, й багато інших. Не про всіх ми зараз володіємо повною інформацією про їх внесок у розбудову університету.

Кожен з періодів існування університету цікавий своїми сюжетами. Але безсумнівно наші погляди насамперед зосереджуються на ректорах-керівниках, які були першими. Оминаючи в цій статті постать М. М. Лебедева – першого ректора Катеринославського університету, звернемось до постаті В. П. Карпова – першого *виборного* ректора, який змінив на цій посаді М. М. Лебедева.

Автор статті разом із П. І. Гнатенком (відомим українським філософом) в одній з газетних публікацій у 1990-ті рр. вже звертався до цієї постаті, але мета тієї статті була дещо іншою. Мета написання ж цієї статті полягає у відтворенні життєдіяльності В. П. Карпова у Катеринославі за часів його перебування на посаді ректора Катеринославського університету. Одразу зазначу, що термін «ректор» вживається у статті, як прийнятий для позначення керівника вищого навчального закладу. Хоча в різні часи ця посада могла мати іншу назву.

Історіографічні напрацювання щодо постаті В. П. Карпова на сьогодні вже не є рідкісними. Серед публікацій відмічу в першу чергу статтю професора, доктора філософських наук С. В. Шевцова «Днепропетровская школа философии: от региона метафизики к метафизике региона» [22], в якій постать В. П. Карпова висвітлюється на тлі становлення і розвитку Дніпропетровської філософської школи, фундатором якої він власне і виступав. Як зазначає автор статті «Дух академичности, синтетичного подхода к проблеме, строгости научных исследований заложен Владимиром Порфирьевичем в основании Днепропетровской школы философии» [22, с. 114]. Нещодавно з-під пера Л. С. Семенової вийшла стаття, присвячена пам'яті В. П. Карпова [15], в якій автор наводить цікаві сюжети з життя і діяльності вченого у Катеринославі, але переважно за період його перебування на посаді першого ректора Дніпропетровської державної медичної академії (надалі державного медичного інституту). Однак автор не торкається його діяльності на посаді ректора Катеринославського університету.

Інформація про В. П. Карпова міститься також у деяких інших публікаціях, зокрема в «Новій філософській енциклопедії» [5], в якій на жаль наводяться не точні дані про його діяльність у Катеринославі. Наприклад повідомляється, що ректором Катеринославського університету він перебував з 1918 по 1925 рр. і був його першим ректором,

забуваючи про М. Лебедева. Ці відомості повторюються у низці інших видань.

Відомості про В. П. Карпова та його життєвий шлях наводяться також у низці ювілейних видань, які вийшли до відповідних ювілейних дат, пов'язаних з історією Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та Дніпропетровської державної медичної академії [1; 6; 7; 10], матеріалах з історії розвитку гістології [3; 17], біографічних словниках та енциклопедичних виданнях [2; 12–14], спеціально присвячених В. П. Карпову публікаціях [4; 15; 16].

Тим не менше більш деталізований розгляд життя і діяльності В. П. Карпова у період його перебування на посаді керівника Катеринославського університету відсутній, що і є предметом нашого дослідження. Зрозуміло, що повністю «вирвати» цей період життя з загального контексту життєдіяльності вченого і організатора вищої освіти неможливо. Тому ми будемо звертатися і до сюжетів, дія яких розгорталася за межами зазначеного періоду.

У дослідженні були використані як напрацювання попередніх дослідників життя і діяльності В. П. Карпова, так і джерела, виявлені нами, у тому числі й архівні [9; 18–21; 23].

Отже, перше питання, яке потребує відповіді: чому, коли і в якому статусі В. П. Карпов з'являється у Катеринославі. В. П. Карпов – учень видатного гістолога І. Ф. Огнєва, який очолював у Московському університеті кафедру гістології та ембріології. Із 1911 по 1916 рр. виконуючим обов'язки завідувача кафедри був призначений В. П. Карпов. Але, як зазначає дослідниця історії розвитку гістології в Московському університеті, неофіційно кафедрою керував І. Ф. Огнєв, який продовжував свою роботу на кафедрі після подовження терміну служби на 5 років «з викладанням гістології та керуванням Гістологічним інститутом» [3]. Справа в тому, що відповідно до університетського статуту після 30 років роботи він у березні 1911 р. мав піти на заслужений відпочинок, але за рішенням міністра освіти служба була продовжена ще на 5 років, а потім ще на 5 років.

Дослідниця коментує цю ситуацію так: «В период с 1911 г. по 1916 г., когда И. Ф. Огнев после 30-летней выслуги был оставлен на кафедре, но не избран заведующим, В. П. Карпов в 1914 г. был назначен исполняющим должность заведующего кафедрой. В это же время он был назначен также профессором (быв. ординарным профессором) по кафедре гистологии и эмбриологии. Надо отметить и тот факт, что оставшийся при кафедре гистологии и эмбриологии профессор И. Ф. Огнев в качестве заведующего Гистологическим институтом фактически оставался руководителем этой кафедры. С 1911 г. по 1916 г. кафедра гистологии и эмбриологии официально являлась вакантной» [3].

Зазначене дозволяє припустити, що саме така ситуація викликала у квітні 1916 р. подання В. П. Карпова у відставку і переїзд до Катеринослава. Відмітимо, що ця обставина не зруйнувала гарні відносини між вчителем і учнем на підтвердження чого наведу витяг з листа В. П. Карпова від 16 серпня 1925 р. І. Ф. Огнєву з нагоди семидесятирічного ювілею останнього (1925 р.): «Глубокоуважаемый и дорогой Иван Флорович! Позвольте мне, одному из старейших Ваших учеников, принести Вам самое сердечное приветствие в знаменательный день Вашего семидесятилетья и вместе с тем выразить самую искреннюю благодарность за все то, что Вы мне сделали... Я горжусь тем, что принадлежу к этой школе (московській науковій гістологічній школі – В. С.) и был свидетелем ее роста. Пройдя ее, я могу работать и научно, и в области натурфилософии, мог преподавать и организовать, и теперь, на склоне лет, когда наступила пора более объективно и бесстрастно оценивать все пережитое – я вижу, как неизмеримо много обязан и Московскому гистологическому кабинету, т. е. прежде всего – Вам» [11 (Цит. за 3)].

Л. С. Семенова зазначає в якості причини переїзду, що «у той період чимало московських професорів охоче їхало в Україну, бо в Москві було голодно й холодно» [15, с. 157]. Розглянувши вище обставини служби В. П. Карпова свідчать про наявність не однієї, а певної сукупності причин, що викликали переїзд В. П. Карпова до Катеринослава.

Тож у квітні 1917 р. В. П. Карпов приїздить до Катеринослава і очолює кафедру гістології на медичному факультеті Вищих жіночих курсів. За даними Л. С. Семенової В. П. Карпов з дружиною проживали спочатку у флігелі «в глибині подвір'я Алексеевського шпиталю» [Там само]. Надалі вони проживали на вул. Гімназичній (Куйбишева за часів радянської влади, нині – вул. Володимира Винниченка).

В. П. Карпов на час його переїзду до Катеринослава вже був відомим ученим, автором широко відомих книг «Начальный курс гистологии» (витримав сім видань, останнє – в 1931 р.), «Очерк общей теории микроскопа в ее историческом развитии», «Витализм и задачи научной биологии в вопросе о жизни», «Основные черты органического понимания природы» та інші. Цікаво, що 5-те видання підручника з гістології було надруковано на теренах України, у Харкові.

Влітку 1918 р. на базі Вищих жіночих курсів було створено Катеринославський університет не як державний, а як приватний. У першу чергу причиною цього стало вирішення проблеми матеріального забезпечення університету, яке взяло на себе місто.

Першим (призначеним) ректором Катеринославського університету став професор М. Й. Лебедев. Вибори керівництва університету відбулися 1 (14) вересня 1918 р., за результатами яких ректором був обраний В. П. Карпов.

У Катеринославському університеті В. П. Карпов керував створеною на базі Олександрівського шпиталю кафедрою гістології. Кафедра ця виникла ще у 1917 р. (за часів Вищих жіночих курсів) після переїзду В. П. Карпова до Катеринослава. Вчений на той час був вже відомим філософом науки. Є свідчення, що у Катеринославському університеті він керував і кафедрою філософії [22]. Але це твердження потребує уточнення. Лекції В. П. Карпова завжди вражали глибоким проникненням у сутність питання, його філософським осмисленням, були довершеними за формою.

Зазначу, що це був рік, коли виповнювалося 25 років науково-педагогічної діяльності Володимира Порфирійовича Карпова. І хоча час був суворий, місцева влада й інтелігенція в цей день щиро привітали вченого і педагога з цією знаменною для нього датою.

Періодична преса того часу зберегла невідомі на сьогодні свідчення глибокої шани В. П. Карпова і як людини, і як вченого, і як педагога. 17 (4) грудня у приміщенні хімічного корпусу Катеринославського гірничого інституту відбулося урочисте засідання з цього приводу, на якому головував відомий медик, професор М. О. Кабанов. Як писав кореспондент, «нааявними були весь науковий світ Катеринослава, представники урядових і державних установ міста» [21, с. 2]. В. П. Карпова після доповіді вітали представники різних установ. Від медичного факультету – професор К. І. Кульчицький, від фізико-математичного факультету – професор Тимофіїв, від філологічного факультету – професор Ю. А. Фохт, від юридичного факультету – професор Ф. В. Тарановський. І кожний з них знаходив точні слова та образи, щоб передати значимість діяльності В. П. Карпова. Серед тих, хто звернувся з привітальним словом до ректора, були приват-доцент М. М. Марич, представник університету ім. Караваєва І. Я. Акінфієв, представник Вищого єврейського інституту професор С. А. Заборовський, представники санітарно-бактеріологічного інституту, лікарів земської лікарні, голова губернської земської управи та багато інших.

В. П. Карпов щиро подякував усім присутнім за добрі слова на його адресу, зазначивши, що «почув тут надзвичайно багато хорошого, більше ніж заслужив» і зазначив, що він усе життя притримувався трьох принципів. Він говорив, що «якщо у мене що-небудь і домінує, то це любов до наукових ідей. Вони спрямовують моє життя. У своїй інтелектуальній діяльності я ніколи не замикався у колі однієї спеціальності. Почавши з біологічних питань, я переходив до фізики, математики, філософії. Я був «розумовим бродягою», кожного разу із захопленням зустрічаючи нову країну. Я прагну до енциклопедизму.

Другий мій принцип. Я старався самостійно судити про речі і ніколи не приховував цього.

І нарешті третє моє правило – дбайливе ставлення до будь-якої справи... Прошу всіх, хто привітав мене, прийняти мою щирю душевну вдячність і мій низький уклін» [21, с. 3].

Надзвичайно цікавим джерелом для характеристики В. П. Карпова під час його перебування у Катеринославі є спогади відомого польського лікаря, професора В. Ц. Томашевича, який довгий час працював у Катеринославі старшим лікарем губернської земської лікарні, викладав на Вищих жіночих курсах, у Катеринославському університеті та Катеринославському медичному інституті. Він був одним із засновників медичного факультету, тісно спілкувався з багатьма професорами, зокрема й з В. П. Карповим. За його спогадами в будинку В. П. Карпова досить часто збиралися представники катеринославської інтелігенції: лікарі, викладачі та ін. Частіше збиралися лише у професора М. С. Кахіані [23]

В. Ц. Томашевич характеризував В. П. Карпова як неспокійного пошукача правди і сенсу життя. Він зазначав також, що це була мудра й інтелігентна людина, яка дуже сильно переживала сучасні їм події. Тягнувся до молоді і, як згадував В. Ц. Томашевич, серед «нас Карпов не відчував своїх років, а часом здавався навіть молодшим від нас» [23, с. 347]. Він відзначав також, що В. П. Карпов виявив себе і як філософ, був членом Московського товариства філософів.

В. П. Карпов підтримував розвиток нових наукових напрямів у Катеринославському університеті, намагався залучити до викладання і створення нових кафедр відомих катеринославських лікарів. Зокрема, до роботи у Катеринославському університеті був запрошений відомий катеринославський лікар-отоларинголог З. М. Компанеєць. У своїх спогадах дочка З. М. Компанейця наводить цікавий документ, підписаний 17 червня 1920 р. Головою Науково-Навчальної ради університету В. П. Карповим, який засвідчував, що З. М. Компанеєць «состоит Доцентом по кафедре уха, горла и носа Екатеринославского Университета» [9]. Як зазначається в спогадах «батько, нарешті, отримав можливість займатися наукою, тим чим він мріяв займатися все життя і стає всесвітньо відомим вченим» [Там само]. Слід сказати, що З. М. Компанеєць віддав новоствореній кафедрі більшість власного інструментарію, свої медичні меблі, книги, таблиці тощо і фактично на голому місці створив нову кафедру [Там само].

Діяльність В. П. Карпова на посаді ректора була в умовах громадянської війни надзвичайно важкою. Мова не йде навіть про скрутні матеріальні умови. Не вистачало коштів навіть на заробітну плату. Фінансовий стан університету був настільки поганим, що В. П. Карпов 22 травня 1919 р. вимушений був надіслати до народного комісаріату продовольства телеграму: «Следствие отсутствия денег положение Екатеринославского университета катастрофическое преподаватели

голодают учебно-вспомогательные учреждения вынуждены прекратить работу хозяйственная жизнь стала...во избежание... полного краха и развала просим немедленно переслать аванс миллион рублей счет сметы» [18].

На той час Київ нічим не допоміг. А вже влітку 1919 р. місто перейшло до рук Добровольчої армії генерала А. І. Денікіна. В. П. Карпов у своїх спогадах зазначав, що «з цього моменту почалася страшна пора для Катеринославського університету. Добровольча влада не захотіла визнати Катеринославський університет державним. Вона визнала за такий Сімферопольський і відпустила одноразово невелику суму. У касі університету грошей не було, жалування виплачувати стало нічим, і становище співробітників стало просто критичним. Заняття правда почалися, але тут на зміну білим явився Махно. Півтора місяці місто піддавалося постійному обстрілу з боку білих а всередині його грабували махновці. Заняття волею-неволею припинилися» [8].

На такі важкі часи прийшлося ректорство видатного вченого В. П. Карпова. Восени 1919 р. місто декілька разів переходило від однієї влади до іншої. Осінній семестр взагалі було відмінено. За постановою ради університету вирішено обидва семестри 1919/20 навчального року привести до осені 1920 р. З березня почалися інтенсивні заняття. До середини липня обидва семестри 1919/20 навчального року були завершені.

Тим не менш при В. П. Карпові були зроблені певні кроки для поліпшення стану університету. Опікунська рада університету зверталася з листом від 21 січня 1919 р. до міністра народної освіти з проханням повернути у розпорядження університету Потьомкінський палац, який було реквізовано для потреб військового відомства за розпорядженням квартирно-військового бюро при управлінні коменданта м. Катеринослава. Потреба в цьому будинку для університету була надзвичайною, оскільки будинок Духовної семінарії (зараз це проспект Яворницького, 35), в якому тимчасово проводилися заняття юридичного та історико-філологічного факультетів, був значно пошкоджений гарматним та рушничним вогнем під час боїв на вулицях Катеринослава. Але відповіді на цей лист університет не отримав [19]. Крім того, до Києва на початку 1919 р. їздила делегація від університету з клопотанням про виділення коштів на зведення будинку для університету й відведення Ольгінського притулку під потреби університету. Але покращання справ добитися не вдалося.

В. П. Карпов сприйняв радянську владу, але як свідчать спогади В. Ц. Томашевича, гостро переживав події в країні. Можливо це було відчутно тому, що у 1921 р. комісар медичного інституту в доповіді про політичні настрої професорів і викладачів писав про В. П. Карпова: «Карпов – не совсем ясно, как он в политическом отношении» [20].

Отже, діяльність В. П. Карпова на посаді ректора, яка відбувалася в надзвичайно важких умовах громадянської війни була в першу чергу спрямована на збереження університету як освітньо-наукової інституції, збереження його викладацького складу. А вже на початку 1920 р. медичний факультет Катеринославського університету було перетворено на Медичну академію, а через рік – на самостійний медичний інститут, ректором цих закладів і був В. П. Карпов.

Його подальша діяльність у Катеринославі була надзвичайно плідною і в науковому, і в організаційно-освітньому контекстах. Фактично, він зробив все можливе в тих умовах, щоб зберегти університет та його кадри, став засновником кафедри гістології, за його ініціативи було створено «Екатеринославский медицинский журнал», закладено підвалини дніпропетровської школи філософії тощо. Вийшов він з Катеринослава у 1925 р.

Бібліографічні посилання

1. 50 лет Днепропетровского медицинского института / под ред. И. И. Крыжановской. – К., 1967.
2. Волков В. А. Российская профессура. XVIII – начало XX вв. Биологические и медико-биологические науки: биогр. слов. / В. А. Волков, М. В. Куликова. – СПб., 2003.
3. Гаджиева Чешма Сабир Кызы. История становления гистологии как науки и предмета преподавания на медицинском факультете Императорского Московского университета – Московского университета : дис. ... д-ра биол. наук : 07.00.10 [Электронный ресурс] / Гаджиева Чешма Сабир Кызы. – М., 2006. – 337 с. – Режим доступа: <http://mognovse.ru/cl-gadjieva-cheshma-sabir-kizi.html>
4. Гуркин В. А. Владимир Порфирьевич Карпов / В. А. Гуркин // Вопр. истории естествознания и техники. – 1988. – № 3. – С. 23–29.
5. Гуркин В. А. Карпов Владимир Порфирьевич [Электронный ресурс] / В. А. Гуркин // Новая философская энциклопедия. – Режим доступа: http://platonanet.org.ua/board/novaja_filosofskaja_ehnciklopedija/karpov_vladimir_porfirevich/3-1-0-2501
6. Дніпропетровська державна медична академія. Історія. Сучасність. Особистості / під заг. ред. Г. В. Дзяка. – Х., 2011.
7. Історія Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара / голова редкол. проф. М. В. Поляков. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Д., 2008.
8. Карпов В. П. Шесть лет существования Екатеринославского медицинского института / В. П. Карпов // Екатеринославский гор. мед. журн. – 1923. – № 15–16.
9. Компанеєц Е. Былое и фуга. Предисловие, комментарии и публикации Кати Компанеєц [Электронный ресурс] / Е. Компанеєц // Еврейская старина. – 2013. – № 1 (76); продовження: № 3 (78). – Режим доступа: <http://litbook.ru/article/3243/>
10. Наші ректори / уклад.: Л. К. Локтіонова, Р. М. Годлевська. – Д., 2009.
11. Огнев С. И. Заслуженный профессор Иван Флорович Огнев (1855 – 1928) Страницы из жизни медицинского факультета Московского университета конца XIX и начала XX века / С. И. Огнев. – М., 1944. – С. 65–66.

12. **Пахомов О. Є.** Володимир Порфірійович Карпов // О. Э. Пахомов, В. С. Савчук // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=10089

13. Професори Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. 1918–2008: біобібліограф. довідник / голова редкол. проф. М. В. Поляков. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Д., 2008.

14. **Сапин М. Р.** Морфологи России в XX веке / М. Р. Сапин, Г. С. Сатюкова, Э. В. Швецов. – Элиста, 2001. – С. 80–81.

15. **Семенова Л. С.** Пам'яті професора Володимира Порфірійовича Карпова / Л. С. Семенова // Медичні перспективи. – 2013. – Т. XVIII, № 3. – С. 157–159.

16. **Твердохліб І. В.** Володимир Порфірійович Карпов і значення його наукової спадщини для сучасної теоретичної медицини / І. В. Твердохліб, Ю. Б. Чайковський // Карповські читання: матеріали II Всеукр. наук. морфолог. конф. (Дніпропетровськ, 12–15 квітня 2005 р.) / під ред. проф. І. В. Твердохліба. – Д., 2005. – С. 3–5.

17. **Твердохліб И. В.** Днепропетровская гистологическая школа: современная гистология в системе медицинского образования, науки и практики / И. В. Твердохліб // MORPHOLOGIA. – 2015. – Т. 9. – № 3. – С. 147–151.

18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ). – Ф. 166, оп. 1, спр. 285, арк. 38.

19. ЦДАВОВУ. – Ф. 166, оп. 1, спр. 285, арк. 38, 38 зв.

20. ЦДАВОВУ. – Ф. 166, оп. 2, спр. 483, арк. 589 зв.

21. Чествование проф. В. П. Карпова // Приднепровский край. – 1918. – 17 (4) декабря. – С. 2–3.

22. **Шевцов С. В.** Днепропетровская школа философии: от региона метафизики к метафизике региона / С. В. Шевцов // Грани. – 2013. – № 8 (100). – С. 112–117.

23. **Tomaszewicz W.** Ze wspomnień lekarza / W. Tomaszewicz. – Warszawa, 1965.

Надійшла до редколегії 06.06.2016

УДК 929 Плевако: [323.81:94(477)]

Н. М. Буланова

Музей історії міста Кам'янське

О. А. ПЛЕВАКО: ДОЛЯ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ТОТАЛІТАРНОЇ ДОБИ

Висвітлено життєвий і творчий шлях українського письменника та економіста Олександра Антоновича Плевако (1899–1990 рр.), на долю якого припало загалом 26 років сталінських концтаборів. Із 1956 р. письменник проживав у Дніпродзержинську. Реабілітований у 1958 р.

Ключові слова: О. А. Плевако, родина, навчання, визвольні змагання, наукова діяльність, арешт, свідчення, судові засідання, виправно-трудові табори, реабілітація, письменництво, Дніпродзержинськ.

© Буланова Н. М., 2016